

50 ÅR AV ESKOGSSKÖTSEL

Ekfrämjandets exkursion i Bohuslän 9-10 september 2023

Mats Hannerz (text och foton där inte annat anges)

Det hade gått 18 år sedan Ekfrämjandet förärade Bohuslän en exkursion, den gången med Gustafsbergs badhotell söder om Uddevalla som centrum. Hösten 2023 var det dags igen. Främjandet var inbjudet till gården Anfasteröd i Ljungskile av den mångårige styrelseledamoten Anders Söderlund. Gården har förvaltats av familjen i över hundra år, och Anders har vårdat ekskogen under halva den tiden.

Exkursionen startade med lunch vid den moderna restaurangen och konferensanläggningen på Anfasteröd Gårdsvik, där campingstugorna också kunde bjuda husrum för det 60-tal medlemmar som hade anslutit. Efter lunch stod Backa såg, Aröds kvarn och ett gallringsbestånd med bergesk på programmet, innan deltagarna kunde samlas för årsstämma och traditionell exkursionsmiddag i restaurangen med utsikt över Halsefjordens solnedgång. Dag två genomfördes en vandring på en del av Anfasteröds ägor, med diskussioner om alléträd, Anders "experimentverkstad", en ekplantering och ett tidigare granbestånd som nu har blivit ekskog.

Sågar grov ek

Backa såg i Ljungskile är ett av många små sågverk i Sverige som har fått hitta sin egen nisch. Specialiteten för sågverket är stockmattor till skogsbruket, men småskaligheten gör det också möjligt att såga

speciella sortiment för kulturmiljövården. Till Backa såg kan skogsägaren leverera exklusiva stockar med diameter upp till 70 centimeter, berättade ägaren Niklas Magnusson när han guidade gruppen.

Kvarnen rustas

En av kunderna till Backa såg är Aröds kvarn, Bohusläns sista hjulkvarn. Hembygdsföreningens ordförande Arne Bergström berättade om jobbet med att rusta

I södra Bohuslän och orten Ljungskile ligger Anfasteröd Gårdsvik, en numera välkänd plats för den som vill lära sig mer om ekskogsskötsel i västra Sverige. Karta från Wikipedia commons.

Aröds kvarn, Bohusläns enda hjulkvarn som fortfarande är i brukbart skick. Kvarnen var i drift till 1943 och två år senare togs den över av hembygdsföreningen i Ljungskile. Den har rustats i omgångar sedan 1980-talet. Nu väntar en ny överfallsränna som ska leda vatten från ett fall ner till kvarnen. Rännan byggs med virke från Anfasteröd.

Backa såg är specialiserat på stockmattor men också virke för byggnadsvård, där denna ekstock kommer att användas.

Niklas Magnusson är ägare till Backa såg och vår guide.

och få liv i kvarnen. Det handlar inte bara om att snickra, utan också om att brottas med myndigheter. Nu har kvarnen i alla fall fått tillstånd att bedriva vattenverksamhet mellan 15 juni och 15 september i den laxförande ån. En ny ränna håller på

att byggas till kvarnhjulet med ek levererad från Anfasteröd och sågad i Backa såg.

Ljungskile, från hav till fjäll

Lennart Karlsson är pensionerad tjänsteman på Skogsstyrelsen med stor kunskap

Vid mikrofonerna: Lennart Karlsson, Ljungskilebo med ett förflutet på Skogsstyrelsen; Thomas Thörnqvist, professor och tidigare ordförande i Ekfrämjandet; Anders Ekstrand, lövskogsexpert på Södra och ny ordförande i Ekfrämjandet.

om Ljungskile. Under bussfärden passade han på att ge lite lokalinformation om kommundelen, som i turistsammanhang skyltar med att den sträcker sig från hav till fjäll. Sedan 1970-talet är Ljungskile en del av Uddevalla kommun, en kommun med 30 000 hektar skog fördelat på cirka 1000 skogsägare. Strax öster om Ljungskile ligger Backamo, ett gammalt skjutfält med flygplats och regementsanläggningar. Här huserade Bohusläns regemente (I 17) fram till 1913, när det flyttade till Uddevalla.

Anfasteröd - en gård med anor

Platsen där Anfasteröd ligger har gamla anor. På gården finns boplatser från stenåldern och järnåldern och mängder med andra fornlämningar som skålgropar, runstenar och domarringar. Gården Anfasteröd är omnämnd under sent 1300-tal och har under århundradena bedrivit verksamhet som jordbruk, skogsbruk, kvarn, sågverk, mejeri och smedja.

I mitten av 1800-talet kom många skotter till Bohuslän, bland annat av skattemäs-

siga skäl. En var William Andrew Macfie som köpte gården Anfasteröd 1845. Andrew var dessutom gift med sin kusin Jessie Thorburn, en annan skotsk familj som slog sig ner på gården Morlanda på Orust. Som skotte tog Andrew med sig nya och främmande idéer om jordbruket, och inte minst en skotsk sport – curling. På 1840-talet började man spela curling i Uddevalla, och 1852 var Andrew med om att bilda Bohuslänska Curlingklubben. Curling förblev i början en lokal företeelse men blev etablerad i hela landet i samband med Nordiska spelen 1901 i Stockholm.

Andrews son Robert Macfie kom att utveckla Anfasteröd med bland annat en Lyckorna kurort, inspirerad av andra kurorter som Marstrand.

På 1920-talet köptes gården av Erik och Ella Söderlund, och sedan dess har gården varit i familjens ägo. Anders Söderlund styrde företaget fram till sin pensionering för några år sedan, och idag ägs marken gemensamt av de tre döttrarna, den fjärde generationen. En av döttrarna, Hanna, dri-

Anders Söderlund med sina döttrar som nu tagit över ägarskapet av Anfasteröd.

ver med sin man Magnus gården med sin camping, konferensverksamhet och inte minst skogen. Verksamheten är intensiv, och under högsäsongen har anläggningen 35 anställda.

50 år som ekskogsskötare

När det kommer till skogsbruket står Anders fortfarande kvar som rådgivare för

Anfasteröd. Gården har 550 hektar mark varav 350 hektar är produktiv skogsmark. Trots att virkesförrådet till 80 % utgörs av gran och tall är det lövet som ligger närmast hjärtat för familjen Söderlund. Granen ger god ekonomi, så den är viktig, men inkomsterna ger samtidigt utrymme för mer av lövskogsskötsel. Idag utgör eken 5 % av virkesförrådet, men målet är att hela tiden öka andelen ekskog.

Ett exempel visades upp under exkursionens andra dag. När Anders som ung student började jobba i skogen stötte han på ett blandbestånd med insprängda krattekar, ett område som var på gränsen att betraktas som ett stenigt impediment. Han fick rådet att gallra bort eken, men i stället gjorde Anders tvärt om. Gran, björk och tall gallrades bort år 1972, och de ekar som lämnades kvar vårdades med stamkvistning. Det blev en experimentverkstad för Anders. Idag, 50 år senare, visar sig hans experiment ha gett resultat. Nu finns både rakstammiga och växtliga ekar. De som är

För 50 år sedan var rekommendationen att gallra bort all ek och försöka få till en barrblandskog. Anders Söderlund gjorde tvärtom. Idag är ekarna rakstammiga och värdefulla.

krokiga kan också hitta sina kunder bland båtbyggare.

När det kommer till båtvirke så har få så stor erfarenhet som Anders, då han var ansvarig för virkesanskaffningen till ostindiefararen Göteborg.

Årsstämma med ommöblering

Den traditionella årsstämman hölls på loftet ovanför restaurangen. Thomas Thörnqvist tackades av för sitt mångåriga ordförandeskap - han har hållit i klubban sedan 2012. Ny ordinarie ordförande blev Anders Ekstrand, tidigare vice ordförande. Samtidigt tackades Anders Söderlund och Johan Bergh av. Nya ledamöter i styrelsen blev Lars Blomqvist och Sandra Lundquist. ■

Om författaren

Mats Hannerz är redaktör för Ekbladet och till vardags forskningskommunikatör i det egna företaget Silvinformation AB.

Kontakt: mats.hannerz@silvinformation.se.

Anders Söderlund vid en av de ekar som ska bevaras för evigheten.

Exkursionsdeltagarna samlade vid golfbanan på Anfasteröd. Foto: Agneta Riddar.